

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი

ივანე ჯავახიშვილის ისტორიის და ეთნოლოგიის ინსტიტუტი

ISSN 1512-3154

ახალი და უახლესი ისტორიის საკითხები

1(16)

გამომცემლობა „უნივერსალი“
თბილისი 2015

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ივანე ჯავახიშვილის ისტორიისა და ეთნოლოგიის ინსტიტუტის ახალი და უახლესი ისტორიის განყოფილების მეცნიერ-თანამშრომელი

რადიონტერვიუ გიორგი კვინიტაძესთან

კორნელი კეკელიძის სახელობის ხელნაერთა ეროვნულ ცენტრში, რადიო „თავისუფლების“ არქივში დაცულია გენერალ გიორგი კვინიტაძის ინტერვიუს აუდიო ჩანაწერი. ეს არის ერთადერთი ჩანაწერი, რომელშიც დაფიქსირებულია გიორგი კვინიტაძის ხმა. ინტერვიუ გიორგი კვინიტაძესთან ჩანერილია საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადების 50 წლისთავთან დაკავშირებით, 1968 წლის მაისში. თუმცა საარქივო ფონდში დაცული რადიოგადაცემა თარიღდება 1970 წლით, რადგან რადიომ ის განმეორებით გადმოსცა გიორგი კვინიტაძის გარდაცვალებიდან (1970 წლის 7 აგვისტო) 40 დღის გასვლასთან დაკავშირებით.

გენერალთან რადიონტერვიუ ჩაინერა რადიო „თავისუფლების“ თანამშრომელმა კარლო ინასარიძემ, რომელიც ოთარ კეთილაძის ფსევდონიმით¹⁰ მუშაობდა რადიოში.

რადიო „თავისუფლების“ არქივში დაცულია ამ ინტერვიუს სკრიპტიც, რომელიც აუდიო ჩანაწერისგან სხვაობს. კერძოდ გიორგი კვინიტაძის საუბრი სტილისტურად შესწორებულია, ჩამატებულია ისეთი ტექსტი, რომელიც აუდიო ჩანაწერში არ არის.

გიორგი კვინიტაძის რადიონტერვიუ, რომელსაც აქ ვაქვეყნებთ, აუდიო ჩანაწერიდან არის გაშიფრული. საუბრის ტექსტი ქვეყნდება უცვლელად, შესწორებების გარეშე. ცნობილია, რომ გიორგი კვინიტაძეს ქართულად საუბარი უჭირდა, ეს კარგად ჩანს მისი ინტერვიუდანაც. საუბრისას იგი იყენებს რუსულ სიტყვებს, ტო-

¹⁰ რადიო „თავისუფლებაში“ მუშაობის დროს ემიგრანტების ნაწილი ფსევდონიმებს იყენებდა. ამის მიზეზი იყო საბჭოთა კავშირში დარჩენილი ნათესავების უსაფრთხოება.

პონიმებს რუსულად ასახელებს, უჭირს ზოგიერთი ქართული სიტყვის სწორად წარმოთქმა.

ინტერვიუში გიორგი კვინიტაძე ყვება ქართველ გლეხთან შეხვედრის და მასთან საუბრის ისტორიას. როგორც ჩანს, ამ შემთხვევამ დიდი გავლენა მოახდინა მასზე. იხსენებს 1918 წლის მოვლენებს, როგორ შეხვდნენ საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადებას ქართველი ოფიცრები. იგი ცდილობს დაასაბუთოს, რომ საქართველო რუსეთისგან განსხვავებით, ევროპული სახელმწიფოა და არა აზიური. ინტერვიუს ამთავრებს ქართველებზე და საქართველოზე ლოცვით. როგორც მისი ქალიშვილები წერენ გიორგი კვინიტაძეს ყოველთვის სჯეროდა, რომ საქართველო კვლავ მოიპოვებდა დამოუკიდებლობას. ეს ნათლად ჩანს მისი რადიოინტერვიუდანაც.

ინტერვიუ გიორგი კვინიტაძესთან

კარლო ინასარიძე: ბატონო გენერალო, ხომ არ მოგვიყვებით თქვენი ცხოვრების მთავარ მომენტებს?

გიორგი კვინიტაძე: მე დაბადებული ვარ 1874 წელს, აგვისტოში. დაბადებული ვარ დაღესტანში, როგორც ყველა ჩემი დები, სადაც მამაჩემი [1] მსახურობდა „დაღესტანსკი კონნი პოლკ-ში“.

კარლო ინასარიძე: „დაღესტანის ცხენოსანთა პოლკში“.

გიორგი კვინიტაძე: აი, სად ვიყავით ცხოვრებაში. მამაჩემმა გაატარა ორმოცი წელიწადი იქ, დაღესტანში. მერე იქიდან, როცა მე ვიყავი ექვსი-შვიდი წლის, გადმოვიდა მამაჩემი თბილისში.

კარლო ინასარიძე: ბატონო გენერალო თქვენ შემდეგ მამათქვენმა შეგიყვანათ კადეტთა კორპუსში [2], დაამთავრეთ ის, მონაწილეობა მიიღეთ იაპონია-რუსეთის ომში, 1905 წელში, შემდეგ შედით სამხედრო აკადემიაში [3], დაამთავრეთ ის.

გიორგი კვინიტაძე: როცა მე აკადემია დავათავე სამი წლის შემდეგ, მე მქონდა შვებულება და მე მოვედი თბილისში. დედ-მამა უკვე არა მყავდა. დები, სამი და იყვნენ თბილისში, ყველა სამივე ჩემზე უფროსი.

კარლო ინასარიძე: ბატონო გენერალო, სად ბრძანდებოდით თქვენ, 1918 წლის 26 მაისს, როცა საქართველოს დამოუკიდებლობა გამოცხადდა და როგორ შეხვდით საქართველოს დამოუკიდებლობას თქვენ პირადათ?

გიორგი კვინიტაძე: მე ვიყავი ჯერ სამხედრო მინისტრის [4] თანაშემწე და მთავარსარდალი ყველა კავკასიის ჯარებისა [5] იმ რესპუბლიკაში [6]. იმიტომ რომ, როცა მოახლოვდნენ თათრები [7] კარსს [8], მაშინ გენერალ ოდიშელიძე [9] უბრძანა სომხებს დახვევა, რადგან დარწმუნდა, რომ სრულებით შეუძლებელია იმისი დაჭერა თათრების წინააღმდეგ [10]. ამის შემდეგ ის იყო გადაყენებული და მე დამნიშნეს.

კარლო ინასარიძე: ჯარების სარდლად [11]

გიორგი კვინიტაძე: სარდლად კავკასიისა.

კარლო ინასარიძე: კავკასიის ჯარების სარდლად.

კარლო ინასარიძე: საქართველოს დამოუკიდებლობა ჯერ კიდევ არ იყო გამოცხადებული.

გიორგი კვინიტაძე: არა. აი, მოლაპარაკება გვექონდათ ტრაპიზონში [12] და მერე ბათუმში [13] თათრებთან. ის ხელშეკრულება, რომელიც მოხდა ბრესტ-ლიტოვსკში [14], ჩვენ არ გვინდოდა მიღება იმიტომ, რომ არდაგან, ბათუმ ი [15] კარს აძლევს რუსეთი, მისცა, დაუბრუნა თათრებს [16].

კარლო ინასარიძე: საბჭოთა რუსეთმა მისცა, ბოლშევიკებმა მისცა, ლენინის მთავრობამ.

გიორგი კვინიტაძე: ბრესტ ლიტოვსკში. ჩვენ არ მივიღეთ ეს. ერთი შემთხვევა არის თურმე გერმანელები, რომლებს უნდოდათ ჩვენი, შველა, მოითხოვეს, რომ ქართველების წარმომადგენელი ყოფილიყო ბრესტ-ლიტოვსკში. არ წავიდნენ ჩვენები [17].

კარლო ინასარიძე: როდესაც საქართველოს დამოუკიდებლობა გამოცხადდა თქვენ მაშინ ბრძანდებოდით ფრონტზე თუ თბილისში?

გიორგი კვინიტაძე: მე ვიყავი თბილისში, მე ვიყავი სამხედრო მინისტრის თანაშემწე.

კარლო ინასარიძე: და როგორ შეხვდა ბატონო გერენალო საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადებას ქართველი ხალხი საერთოდ ქართული ჯარი?

გიორგი კვინიტაძე: როცა გამოცხადდა პარლამენტში ეს ამბავი [18]

კარლო ინასარიძე: დამოუკიდებლობის აქტი

გიორგი კვინიტაძე: აქტი გამოცხადდა და ჩვენ ვთქვით მოვშორდით სომხებს და თათრებს [19], რომელთაც უნდოდათ გამოცხადება თბილისში, ჩვენ არ დავუშვით ეს [20]. აი სოფლებში რა მოხდა მე არ ვიცი. ოფიცრობაში იყო მშვენიერი აღელვება და სიხარული.

კარლო ინასარიძე: საქართველოს ახალგაზრდა არმია, რომელიც შეიქმნა დამოუკიდებლობის დროს, ასე მედგრად იბრძოდა საქართველოს მაშინდელი საზღვრების დასაცავად. რით ახსნით თქვენ ამ ფაქტს?

გიორგი კვინიტაძე: როცა ნაიკითხავთ ჩემს პატარა ბროშურას [21] იქ ნახავთ. ნათქვამია ჩემს მიერ. შემხვდა, კადეტი ვიყავი, 15 წლის, გლეხი, მოდიოდა, ერთი გზა გვქონდა. „საღდათი ხარ?“ - ვუთხარ - არა. „რატომ გაკრია პაგონებიო?“ ვუთხარი, რომ მოწაფე ვარ სამხედრო სკოლისა. „გაათავო“?, ხო და 7 წელიწადი ვიმსახურო, „მერე იქნები საღდათი?“ არა. „მა როგორ“, ნავალ რუსეთში კიდევ ორი წელიწადი ვისწავლი, მერე ვიქნები აფიცერი. „მერე?“. მერე გამიჭირა საქმე. მერე გავართ [22] თუ კარგად ვისამსახურებ გავხდები გენერალი, გავათავებ გავხდები გენერალი, შენ რა, არა. გლეხმა, ქართლის გლეხმა. მეუბნება, რომ „მამ გახდი გენერალი“, შენ რა, „როგორ თუ რა გაგვიძღვები და გავაგდებთ რუსებს“. მამამ მითხრა „მერე რაო“. ვინ არ იყო ჩვენსა თათრები, თურქები, მონღოლები ყველა იყო და უკანასკნელად გამარჯვება ჩვენ გვჩებოდა, შეიძლება ესეც მოხდეს [23]. და დაუმატა ეს ხალხი გლეხები ამათ დაუჯერე არ გიღალატებენ. საქართველო და საქართველოს ხალხი თავისი ჩვეულებებით, თავისი ადათებით, მოწყობით სახელმწიფოსი არის ევროპელი, არა აზიური. უნდა შევადარო რა არის მოწყობა სახელმწიფოს ევროპისა და აზიისა. აზიაში და ეგრეთვე რუსეთში არსადროს არ არსებობდა ის რასაც ჩვენ ვეძახით ფედერალიზმი. საქართველოში პირიქით გვქონდა ყოველთვის ფედერალიზმი ისე, როგორც მთელ ევროპაში [24]. ამიტომ თავისი მოწყობით ქართველი ხალხი არის ევროპელი და არა აზიური. როგორც გითხარით, რუსებს ქონდათ სხვა: იმათ ფედერალიზმი არასდროს არ ქონდათ. ამიტომაც იმათში უფრო იყო ვთქვათ მიღებული, რომ უფროსი იყოს საშინელი ძალით აღჭურვილი. ჩვენში კი არა: თუ თამარ დროს ნახავთ ბევრჯერ თამარი, ბევრჯერ ელაპარაკებოდა ყველას არა როგორც ხელმწიფე, არა[მედ] როგორც მორჩილი, სამსახური თავის ერისა. ეს შეჩერდა საქართველოში მაგრად ყოველთვის, როგორც ევროპაში. ესე-იგი ჩვენ უფრო მეტად ვართ მზად ვიყოთ დემოკრატიული ქვეყანა, ვიდრე რუსეთი.

კარლო ინასარიძე: და ბატონო გენერალო, ვფიქრობთ ასეთი დემოკრატიული სახელმწიფო ჩვენ გვქონდა ამ დამოუკიდებლობის პერიოდში [25]. ბატონო გენერალო, ესლა კიდევ ერთი შეკითხვა: რას უსურვებდით თქვენ ასეთი ცნობილი გენერალი, გამოცდილი ადამი-

ანი ჩვენს ქართველ ხალხს და განსაკუთრებით ჩვენს ქართველ მხედრობას?

გიორგი კვინიტაძე: მე ვუსურვებ იმათი ისარგებლონ იმით, რომ შეიძლება, რომ ჩვენ გვყავდეს ბევრი მხედრები, ვისაც ეცოდინებათ სამხედრო მეცნიერება. თუ თქვენ გიყვართ თქვენი სამშობლო, თქვენ იპოვნით, თქვენ საქციელს, როგორ უნდა მოახერხოთ. საქართველო არსებობს. თითქმის ბავშვი ვიყავი, ერთი გვარის შვილი მოდიოდა ჩვენსა გიტარით და იმდერა ერთი ლოცვა. თუ გნებავთ მე ვიტყვი ემსაათში?

კარლო ინასარიძე: ბრძანეთ.

გიორგი კვინიტაძე: ღმერთო! სანყალი გლეხის შვილი ვარ!

სოფლად დავდივარ ობოლი, ბედიგან განწირული!

ღმერთო! მიეცი ჩვენ ქვეყანას ბედი და ბედნიერება!

ღმერთო! მიეცი ჩვენ-ქართველებს სწავლა და მეცნიერება!

ღმერთო! ჩაუდე მათ გულში ძმობა და სიყვარულია!

რომ გაუნიონ ერთმანეთს სამსახური, ერთგული სამსახური!

ეს ლოცვა დამრჩა ბავშვობიდან და ხედავთ არ დამავიწყდა.

კარლო ინასარიძე: დიდი მადლობა ბატონო გენერალო თქვენი ასე შინაარსიანი ინტერვიუსათვის.

მცირე კომენტარები:

[1] – გიორგი კვინიტაძის მამა იყო რუსეთის იმპერიის არმიის პოლკოვნიკი ივანე კვინიტაძე (1825-1895).

[2] – დაწყებითი სამხედრო განათლება გიორგი კვინიტაძემ მიიღო თბილისის კადეტთა კორპუსში.

[3] – გიორგი კვინიტაძე 1907-1909 წლებში სწავლობდა რუსეთის იმპერიის ნიკოლაევსკის გენერალური შტაბის აკადემიაში.

[4] – ამიერკავკასიის დემოკრატიული ფედერაციული რესპუბლიკის სამხედრო მინისტრი გრიგოლ გიორგაძე.

[5] – გიორგი კვინიტაძე 1918 წლის აპრილში დაინიშნა ამიერკავკასიის დემოკრატიული ფედერაციული რესპუბლიკის სამხედრო მინისტრის თანაშემწედ და ამიერკავკასიის რესპუბლიკის ჯარების მთავარსარდლად.

[6] – ამიერკავკასიის დემოკრატიული ფედერაციული რესპუბლიკა, რომელი 1918 წლის 22 აპრილს შეიქმნა.

[7] – გულისხმობს თურქებს.

[8] – ყარსი (რუსულად).

[9] – ილია ოდიშელიძე (1865-1925) – გენერალი. მსახურობდა რუსეთის იმპერიის არმიაში. იყო ამიერკავკასიის რესპუბლიკის სამხედრო მინისტრის თანამემწე. ჩართული იყო საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის სამხედრო საქმეებში. 1920 წლის 13 დეკემბრიდან 1921 წლის 16 თებერვლამდე საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის შეიარაღებული ძალების მთავარსარდალი იყო.

[10] – საუბარია 1918 წლის გაზაფხულზე ოსმალეთის მიერ კავკასიის სამხრეთ-დასავლეთ ტერიტორიების დაკავებაზე.

[11] – ამიერკავკასიის დემოკრატიული ფედერაციული რესპუბლიკის ჯარების მთავარსარდალი.

[12] – კავკასიაში ოსმალეთის წინსვლის შესაჩერებლად, ოსმალეთისა და ამიერკავკასიის სეიმის წარმომადგენლებს შორის, ტრაპიზონში 1918 წლის 12 მარტიდან 13 აპრილამდე მიმდინარეობდა სამშვიდობო კონფერენცია. ტრაპიზონის კონფერენცია უშედეგოდ დასრულდა.

[13] – ტრაპიზონში შეწყვეტილი სამშვიდობო მოლაპარაკებები განახლდა 1918 წლის 11 მაისს ბათუმის კონფერენციაზე, რომელიც დასრულდა 1918 წლის 4 ივნისს. საქართველო იძულებული გახდა ბრესტ-ლიტოვსკის ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ტერიტორიების გარდა ოსმალეთისთვის დაეთმო ახალციხე და ახალქალაქის მაზრებიც.

[14] – საბჭოთა რუსეთმა გერმანიასთან და მის მოკავშირეებთან (ოსმალეთი, ავსტრია-უნგრეთი, ბულგარეთი) 1918 წლის 3 მარტს, ბრესტ-ლიტოვსკში ხელი მოაწერა სამშვიდობო ხელშეკრულებას.

[15] – და (რუსულად).

[16] – ბრესტ-ლიტოვსკის ზავით საბჭოთა რუსეთმა ოსმალეთს დაუთმო ბათუმისა და ართვინის ოკრუგები და ყარსის ოლქი.

[17] – ამიერკავკასიის მთავრობამ უარი თქვა ბრესტ-ლიტოვსკის მოლაპარაკებებში მონაწილეობაზე, რადგან ისინი არ აღიარებდნენ საჭოთა რუსეთის ბოლშევიკურ ხელისუფლებას.

[18] – იგულისხმება 1918 წლის 26 მაისს საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადება.

[19] – გიორგი კვინიტაძე გულისხმობს ამიერკავკასიის დემოკრატიული ფედერაციული რესპუბლიკის დაშლას, რომელშიც საქართველო, აზერბაიჯანი და სომხეთი იყო გართიანებული.

[20] – სავარაუდოდ გიორგი კვინიტაძე გულისხმობს სომხებისა და აზერბაიჯანელების მიერ სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის გამოცხადებას. აქ გენერალი ცდება, რადგან აზერბაიჯანელებმა და

სომხებმა დამოუკიდებლობა თბილისში გამოაცხადეს, 1918 წლის 28 მაისს.

[21] – გიორგი კვინიტაძის „ჩემი პასუხი“ (ნოე ჟორდანიას „ჩემი წარსულის“ შესახებ).

[22] – რუს. ამბობს

[23] – გიორგი კვინიტაძე თავის ბროშურაში „ჩემი პასუხი“ ამ ისტორიას ასე ყვება: „ვიყავი 15-16 წლისა, სამხედრო სკოლის მოსწავლე. ერთხელ მივდიოდი ძეგვის მიდამოებში, როცა შემხვდა გლეხი ფარაჯაში. „გამარჯობა“, „გაგიმარჯოს“. გზა ერთი გვეკონდა. მივდიოდით ერთად. „საღდათი ხარ?“ - მკითხა. - „არა. საღდათი არა ვარ“ - ვუპასუხე. - „მაშ რად გაკვრია პაგონები?“ - „სამხედრო სკოლის მოწაფე ვარ“. - „როცა სკოლას გაათავებ, საღდათი იქნები?“ - „არა, თუ სკოლა გავათავე, გადამიყვანენ რუსეთში და იქ კიდევ ორი წელიწადი სამხედრო საქმეს მასწავლიან“. - „მერე რაო?“ - მკითხა. - „თუ კარგად გავათავე სწავლა, ოფიცერი ვიქნები“. - „მერე რაო?“ - კიდევ მკითხა. გამიჭირა საქმე და ვუთხარი: „გენერალი ვიქნები“. - „მაშ, კარგად ისწავლე და გახდი გენერალიო“ - მითხრა. - „მერე შენ რა, ვიქნები გენერალი თუ არა?“ - როგორ თუ რა? - მომიგო უცბად: „გახდები გენერალი, გაგვიძღვები და გავყრით რუსებს“. მივედი სახლში და ეს ამბავი ვუამბე მამას, რომელმაც 58 წელი გაატარა რუსის ჯარში. „რა გაგიკვირდა, ჩვენში არა ერთხელ ყოფილა ასეთი ამბავი, როცა ჩვენი სამშობლოდან უფრო მძლავრი მტერი გაგვიგდიაო“.

[24] – აქ გიორგი კვინიტაძე გულისხმობს ქართული და ევროპული ფეოდალური ინსტიტუტების მსგავსებას.

[25] – გულისხმობს საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პერიოდს.

Shorena Murusidze

Ivane Javakishvili Tbilisi State University, Ivane Javakishvili Institute of History and Ethnology, Scientist-researcher of the Department of Modern and Contemporary History

Radio Interview with Giorgi Kvinitadze

Summary

Radio interview with the Commander-in-Chief of the independent Georgia, General Giorgi Kvinitadze is published in the article. He gave this interview to the Georgian office of the radio „Liberty” in May, 1968 on the occasion of the 50th anniversary of independence Georgia. The audio recording of this interview is preserved at the National Centre of the Manuscripts.

The interview of Giorgi Kvinitadze is an interesting source for those researchers who are interested with the issues of the contemporary history. In his interview Giorgi Kvinitadze recalls the period of announcing independence, those facts that influenced him much. He also tries to ground the viewpoint that Georgia is a country of European style and not the Asian one.